

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ІСТОРІЇ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Голова приймальної комісії
Миколаївського національного університету
імені В. О. Сухомлинського

В. Д. Будаєв

2023 року

**ПРОГРАМА ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
ІЗ ПРОФІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН
ДЛЯ ВСТУПУ НА НАВЧАННЯ ДЛЯ ЗДОБУТТЯ
СТУПЕНЯ МАГІСТРА**

**ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ (СПЕЦІАЛІЗАЦІЄЮ)
014.03 СЕРЕДНЯ ОСВІТА (ІСТОРІЯ)**

Розглянуто та схвалено
на засіданні приймальної комісії
МНУ імені В. О. Сухомлинського
(протокол № 4 від «26» 04 2023 року)

МИКОЛАЇВ 2023

Прийом на навчання за ступенем магістр здійснюється на конкурсній основі за результатами фахового вступного випробування у формі тестування.

Вступники проходять тестування в обсязі діючих програм ступеня бакалавр. Програму складено відповідно до програм підсумкової атестації бакалаврів:

http://history.mdu.edu.ua/?page_id=5183

Розробник програми фахового вступного випробування:

Доктор історичних наук

В.А. Пархоменко

Завідувач кафедри історії

Н.О. Рижева

Декан факультету (відповідальний за результати роботи)

О.М. Олексюк

Затверджено на засіданні кафедри історії.
Протокол № 18 від «4» квітня 2023 року

Затверджено на засіданні Вченої ради педагогічного факультету
Протокол № 7 від «13» квітня 2023 року

ЗМІСТ

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА	4
2. ВИМОГИ ДО РІВНЯ ПІДГОТОВКИ ВСТУПНИКІВ	4
3. ПРОГРАМА ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ.....	6
4. ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ.....	12
5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	13

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму фахового вступного випробування зі спеціальності (спеціалізації) 014.03 Середня освіта (Історія) (згідно з Переліком галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266) розроблено на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалавра відповідної спеціальності.

Програма визначає перелік питань, обсяг, складові та технологію оцінювання знань абітурієнтів під час вступу на навчання для здобуття ступеня магістра за спеціальністю (спеціалізацією) 014.03 Середня освіта (Історія).

Мета фахового вступного випробування – перевірка рівня теоретичної та практичної підготовки абітурієнтів на базі здобутого ступеня бакалавр і формування рейтингового списку з абітурієнтів, які вступають на навчання для здобуття ступеня магістра за спеціальністю (спеціалізацією) 014.03 Середня освіта (Історія).

Вступні випробування проводяться в обсязі навчальних програм з основних дисциплін навчального плану ступеня бакалавр – *Історія України, Всесвітня історія (з найдавніших часів і до сьогодення) та Методика викладання історії у ЗНЗ.*

2. ВИМОГИ ДО РІВНЯ ПІДГОТОВКИ ВСТУПНИКІВ

Вступник повинен знати:

- базові уявлення про події, явища і процеси вітчизняної та всесвітньої історії, види, форми та джерела історичної інформації, методи їх дослідження;
- сукупність теоретичних знань, що дають змогу здійснювати пошукову, евристичну діяльність, самостійно здобувати нові знання, аналізувати діяльність учасників навчально-виховного процесу, приймати рішення;
- методологічні і теоретичні основи методики навчання історії, її концептуальних засад;
- базові уявлення про нові педагогічні та інформаційно-комунікаційні технології, сучасні засоби навчання та способи їх використання у педагогічному процесі.
- поточний стан досліджень у галузі методик навчання предметів освітньої галузі «Суспільствознавство»;
- зв'язок між проблемами сучасної психолого-педагогічної галузі;
- сучасні методологічні і теоретичні основи методики навчання предмета, його концептуальних основ;

Вступник повинен вміти:

- формулювати загальні, специфічні та часткові мету і завдання історичної освіти в основній, повній середній школі сучасного типу;

- здійснювати відбір та реалізацію змісту навчального матеріалу з історії відповідно до мети і завдань історичної освіти з урахуванням найважливіших її функцій, а також особливостей даної школи, навчальних груп, окремих учнів;
- структурувати зміст освіти в різноманітні типи та форми уроків, позакласні заходи та факультативні заняття;
- визначати повноцінність змісту кожного уроку, який включає вивчення матеріалу, конкретний фактичний;
- застосовувати різноманітні засоби, загальнодидактичні та предметно-специфічні методи, прийоми, технології організації навчально-виховного процесу з історії;
- співвідносити логіку побудови системи методів навчання історії із реальними особистісними характеристиками учнів, що забезпечують правильність вибору дидактичного засобу, методу чи прийому;
- застосовувати психолого-педагогічні та методичні знання у різноманітних педагогічних ситуаціях;
- володіти спеціальними знаннями з методики навчання;
- знаходити та використовувати інформацію з різних джерел (електронних, письмових, архівних та усних) згідно з задачею, формуючи цю інформацію критично в обґрунтовану розповідь;
- порівнювати, пояснювати, узагальнювати та критично оцінювати факти й діяльність осіб, спираючись на набуті знання, власну систему цінностей, з позиції загальнолюдських і національних цінностей та на основі інформації, отриманої з різних джерел знань;
- здійснювати самоаналіз власної діяльності, самоконтроль, самовдосконалення та самоосвіту з метою досягнення педагогічної майстерності, високого рівня професіоналізму та інноваційного стилю педагогічної діяльності;
- використовувати відповідну термінологію та способи вираження дисципліни в усній та письмовій формах рідною чи іноземною мовами.
- використовувати знання української та іноземної мови, способи взаємодії з оточуючими людьми, навички роботи у групі, володіння різними соціальними ролями;
- розглядати суспільні явища у розвитку та в конкретних історичних умовах певного часу, визначати причини, сутність, наслідки та значення історичних явищ і подій, діяльності історичних осіб;
- критично аналізувати й оцінювати історичні джерела, виявляти тенденційну інформацію та пояснювати її необ'єктивність, проводити дослідження різного рівня складності;
- використовувати набуті психолого-педагогічні і методичні компетенції для викладання історичних дисциплін у загальноосвітніх навчальних закладах;
- організовувати відповідно до наукової організації праці пізнавальну діяльність учнів, власну педагогічну діяльність.

3. ПРОГРАМА ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Історія України

1. Предмет і завдання курсу «Історія України». Періодизація історії України. Основні етапи історії української державності, національно-визвольного руху українського народу. Основні етапи розвитку людського суспільства.
2. Найдавніші археологічні пам'ятки на території України. Поява людини сучасного типу на українських землях. Життя та побут людей “кам'яного віку”. Трипільська культура. Перші протодержавні утворення на українських землях: кімерійців, таврів, скіфів, сарматів.
3. Античні міста-держави Північного Причорномор'я, Україна в епоху Великого переселення народів. Кочові народи. Готи. Гуни. Авари.
4. Основні теорії та етноси слов'янського етногенезу. Східнослов'янські племена і державноплемінні союзи VI – IX ст. Духовна та матеріальна культура слов'янських племен.
5. Доба раннього середньовіччя. Київська Русь. Теорії походження Київської держави. Основні етапи розвитку державності в Київській Русі: політичний, економічний, соціальний та культурний розвиток.
6. Поширення етноніму “Русь” на всю Київську державність. Русь в період політичної роздробленості. Боротьба Русі проти монголо-татарських завойовників.
7. Галицько-Волинська держава – спадкоємиця Київської Русі. Місцеві династії Ростиславичів та Романовичів. Історичне значення Київської Русі і Галицько-Волинської держави.
8. Культура України IX – першої половини XIV ст.
9. Державно-політичний лад і суспільство Литви, Польщі. Приєднання українських земель до Литовського князівства. Литовсько-Руська держава.
10. Феодальний лад, соціально-правова система. “Литовські статuti”. Міста та міщанство. Внутрішня та зовнішня політика литовських князів. Державне зближення Литви і Польщі. Кревська унія 1385 р.
11. Боротьба української верхівки за політичні права. Боротьба з московською експансією. Політична експансія Польщі на українських землях. Галичина у складі Польського королівства. Люблінська унія 1569 р. та її наслідки. Правовий статус українських земель в Речі Посполитій. Адміністративно-політичний устрій. Соціально-правова характеристика суспільства.
12. Виникнення магнатського й шляхетського землеволодіння, Магдебурзьке право в українських містах. Брестський церковний собор 1596 р. та його рішення.
13. Теорії походження козацтва. Дискусійні питання історії українського козацтва. Заснування Запорозької Січі. Реєстрове козацтво. Боротьба проти турків і татар. Козацько-селянські повстання кінця XVI – першої третини XVII ст. Гетьман П.Конашевич-Сагайдачний.

14. Причини і передумови «Великого повстання». Хід та наслідки Національно-визвольної війни 1648-1654 рр.
15. Внутрішня та зовнішня політика Богдана Хмельницького. Переяславська Рада та її наслідки для України. Період Руїни та двовладдя на території Правобережної та Лівобережної України. Зруйнування Запорізької Січі. Культура України в другій половині XVII ст.
16. Внутрішня та зовнішня політика гетьмана І. Мазепи. Україно-шведський союз. Полтавська битва та її наслідки. Антиукраїнська політика російського царизму.
17. «Конституція» П. Орлика. Боротьба козацької старшини за відновлення державних прав України. П. Полуботок, Д. Апостол, К. Розумовський. Соціально-економічне становище. Обмеження та ліквідація української державної автономії в XVIII ст.
18. Ліквідація царизмом Гетьманщини і Запорозької Січі. Україна в російсько-турецьких війнах другої половини XVIII ст.
19. Правобережні та західноукраїнські землі в останній чверті XVII-XVIII ст. Розподіли Речі Посполитої.
20. Культура України в останній чверті XVII-XVIII ст.
21. Українські землі у складі Російської імперії. Криза феодальної системи господарства. Участь українського населення у війні 1812 р. Масони та декабристи в Україні.
22. Початок українського національного відродження. Кирило-Мефодіївське братство. Т.Г. Шевченко. Кримська війна 1853-1856 рр. і Україна. Реформи 1860-1870-х рр. Антиукраїнська політика царизму. Суспільно-політичний рух. Діяльність громад. М. Драгоманов. Виникнення українських політичних товариств і партій.
23. Політичний та соціально-економічний розвиток західноукраїнських земель. Національно-визвольний рух. «Руська трійця». Головна руська рада. Москвофіли і народовці. Наукове товариство ім. Т.Г.Шевченка. Виникнення політичних партій. І.Франко. Українська культура у XIX – на початку XX ст.
24. «Українське питання» в роки Першої світової війни. Початок Української національно-демократичної революції. Доба Української Центральної Ради. М. Грушевський. Українська Народна Республіка (УНР). Брестська мирна угода 1918 р. Українська Держава гетьмана П. Скоропадського. Селянський повстанський рух. Н. Махно.
25. Західноукраїнська Народна Республіка (ЗУНР). Директорія УНР. В. Винниченко. С. Петлюра. Отаманщина. Варшавська угода 1920 р. Зимові походи армії УНР. Ризький мирний договір 1921 р. та його наслідки. Причини поразки і уроки Української національно-демократичної революції 1917-1921 рр.
26. Соціально-економічне і політичне становище України на початку 1920-х років. Голод 1921-1922 рр. УСРР в умовах непу (1921-1928 рр.). Україна в умовах утвердження тоталітарного ладу (1929-1938 рр.).

- 27.Індустріалізація в Україні: хід і наслідки. Колективізація сільського господарства.
- 28.Голодомор 1932-1933 рр. Політичні репресії в Україні.
- 29.Політичне і соціально-економічне становище українських земель в складі Польщі, Румунії, Чехословаччини. Українська культура 20-30-х рр. ХХ ст.
- 30.Україна в європейській політиці напередодні Другої світової війни. Початок Другої світової війни.
- 31.Приєднання основної частини західноукраїнських земель до СРСР та їх “радянська” політизація. Початок німецько-радянської війни. Окупація України військами Німеччини та її союзників. Нацистський окупаційний режим. Рух Опору в Україні. Визволення України від нацистських загарбників. Наслідки Другої світової війни для України.
- 32.Соціально-економічне становище сільського господарства в Україні після закінчення Другої світової війни. Фінансування відбудови промисловості за рахунок матеріальних та людських ресурсів села. Голод 1946–1947 рр. та його наслідки. Проведення управлінської реформи щодо укрупнення колгоспів.
- 33.Політичне становище України, її роль на міжнародній арені після Другої світової війни.
- 34.Україна в умовах «хрущовської відлиги» (1956-1964 рр.) та в роки загострення кризи радянської політичної системи (1965-1985 рр.).
- 35.Соціально-економічний розвиток України. Наростання застійних та кризових явищ у суспільстві. Політичне життя країни. Шістдесятники. Дисиденти.
- 36.Розвиток економіки, управління та соціальної сфери в другій половині 1960-х – першій половині 1980-х рр. Основні чинники кризових явищ в цих галузях. Закономірності еволюційної деградації та вичерпаності радянської соціалістичної системи в 1970–1980-х рр.
- 37.Україна і процес перебудови в СРСР. Чорнобильська катастрофа. Проголошення незалежності України. Суспільно-політичне життя в Україні в 1990-ті роки. Вибори першого президента України. Соціально-політичне становище в незалежній Україні. Конституційний процес та особливості Конституції України 1996 р. Вибори до Верховної Ради 1998, 2002, 2006 рр.
- 38.Вибори Президента України 1999 р. Політична ситуація в Україні у 2000 - 2004 рр., причини її загострення.
- 39.Основні події політичного життя України наприкінці 2004 - у 2010 рр. Президентські вибори восени 2004 р. Помаранчева революція. Політична економічна ситуація в країні у 2005-2010 рр. Політичні сили на президентських виборах 2010 р.
- 40.Революція гідності, її хід та наслідки. Президентські та парламентські вибори 2014 року. Анексія Криму Росією та військові дії на Сході України. Євроатлантичний вектор зовнішньої політики України. Здобуття Томасу та церковні відносини в сучасній Україні.

41. Політичні партії України на сучасному етапі. Президентські вибори 2019 р. Збройна агресія РФ проти України.
42. Національно-культурне відродження в незалежній Україні. Реформування освітньої сфери. Розвиток науки. Здобутки в галузі літератури, мистецтва, фізичної культури та спорту.

Всесвітня історія

1. Актуальність вивчення всесвітньої історії. Географічні та хронологічні рамки курсу «всесвітньої історії». Періодизація всесвітньої історії.
2. Методологія дослідження у всесвітній історії. Формаційний і цивілізаційний підходи. Сучасні напрямки історичних досліджень (мікроісторія, макроісторія, усна історія, гендерна історія, історія читання тощо).
3. Джерелознавство всесвітньої історії. Типологія джерел. Історіографія всесвітньої історії.
4. Джерела з первісної історії. Хронологія і періодизація (геологічна, археологічна, антропологічна, історична та інші). Відносна та абсолютна хронології.
5. Походження людини. Антропогенез. «Людина вміла». Архантропи і палеоантропи. Соціогенез. Доба праобщини. Сім'я та шлюб.
6. Завершення антропогенезу. Поява неоантропів. Виникнення мови, світоглядних уявлень та мистецтва.
7. Рання первісна община. Зледеніння і пристосування людини до кліматичних умов. Матріархат і патріархат. Розвиток привласнюючого господарства (збиральництво та полювання).
8. Пізня первісна община. Політогенез. Відтворююче господарство («неолітична революція»). Ремесла. «Революція вторинних продуктів» (поява молочних продуктів). «Транспортна революція» (винахід колеса та доместифікація коня і верблюда). Виникнення різних форм експлуатації. Зародження держави.
9. Месопотамія у III тис. до н.е. Шумерська цивілізація. Протописемний період (2900 - 2750). Ранні династійні періоди I, II та III (2750 - 2310). Месопотамські деспотії: Аккадська держава, III династія Ура. Месопотамія у II – I тис. до н.е. Вавілонська держава. Ассірія.
10. Давній Єгипет. Раннє царство. Давнє царство. Середнє царство. Нове царство. Пізнє царство.
11. Мала Азія (Хетська держава, Фрігія, Лідія). Перська держава. Фінікія. Ізраїльсько-Іудейська держава.
12. Стародавні Індія та Китай.
13. Природні умови та періодизація історії Стародавньої Греції та Риму. Крито-микенська Греція. Гомеровська і архаїчна Греція. Класична Греція (Греко-персидські війни, протистояння Спарти і Афін, посилення Македонії). Александр Македонський. Доба еллінізму. Культура стародавньої Греції.

14. Виникнення Римської держави. Царська доба в історії стародавнього Риму. Доба Республіки. Доба імперії (принципат, домінат). Культура стародавнього Риму.
15. Джерела та історіографія історії середніх віків. Європа в Ранньому Середньовіччі.
16. Європа в епоху Високого середньовіччя (XI-XIII ст.) (країни і народи Східної, Центрально-Східної та Південно-Східної Європи, країни і народи Західної Європи в XI-XIII ст., середньовічне місто та його боротьба за незалежність). Європа в епоху пізнього Середньовіччя (XIV – XV ст.).
17. Візантійська імперія.
18. Країни Азії та Африки в середні віки. Китай і Японія. Великий степ (держави і імперії кочовиків). Мусульманський світ. Індія.
19. Початок та основні закономірності історії Нового часу. Європа Раннього Нового часу. Особливості міжнародних відносин, зовнішньої політики і дипломатії у XVIII-XIX ст..
20. Слов'янські народи і країни Центрально-Східної Європи в новій історії. Нова історія країн Західної Європи та Америки (Англія, Ірландія, Франція, Німеччина, Італія, Іспанія, США, Латинська Америка).
21. Історія країн Азії та Африки у новий час (Китай, Японія, Індонезія, Індія, Афганістан, Іран, Османська імперія, арабські країни, Тропічна Африка, Південна Африка).
22. Перша світова війна 1914-1918 рр. Форми та основні риси суспільно-політичного і соціально-економічного розвитку європейських країн у міжвоєнний період.
23. Друга світова війна (1939-1945рр.). Світ після Другої світової війни. Головні уроки і протиріччя всесвітньої історії ХХ століття. США, Канада і країни Латинської Америки в новітній історії. Новітня історія розвинутих країн Західної Європи (Великобританія, Франція, Німеччина, ФРН в 1949-1990 рр., НДР в 1949-1990 рр., Німеччина після 1990 р., Італія, Іспанія та інші країни західної Європи).
24. СРСР та країни Східної Європи в новітній час (СРСР, Польща, Чехословаччина, Угорщина, Румунія, Болгарія, Югославія).
25. Країни Азії і Африки в новітній історії (Китай, Японія, Індія, Туреччина, країни Південно-Східної Азії, країни Середнього Сходу, країни Близького Сходу, нові індустріальні країни Сходу, країни Північної Африки, країни Тропічної та Південної Африки).
26. Міжнародне співробітництво у ХХІ столітті: проблеми глобального розвитку сучасного суспільства.

Методика викладання історії у ЗНЗ.

1. Поняття "методика навчання історії в школі". Основні складові процесу навчання історії. Задачі й функції методики. Зв'язок методики навчання історії з іншими науками. Методи наукового дослідження шкільного навчання історії.
2. Навчальний план та місце в ньому шкільного предмету історія. Навчальна програма з історії як нормативний документ. програма з історії для 12-річної школи. Загальна характеристика змісту шкільного курсу історії
3. Розвиток історичної свідомості учнів. Хронологія: мета, завдання, прийоми вивчення і запам'ятовування. Методика вивчення історичних понять і термінів. Вивчення історичних постатей.
4. Класно-урочна система на сучасному етапі. Урок історії як головна частина навчального процесу. Класифікація уроків. Структура уроку історії. Елементи уроків різних типів. Вимоги до сучасного уроку історії. Нетрадиційні уроки історії.
5. Методи навчання історії, їх класифікація. Вибір оптимальної комбінації методів навчання. Прийоми вивчення головних історичних фактів
6. Засоби навчання, їх класифікація. Історичні джерела, робота з ними на уроках історії. Художня література в ході вивчення історії. Наочність у навчанні історії. Методика використання різних засобів навчання на уроках історії.
7. Сутність контролю у навчальному процесі: поняття, завдання, функції, принципи. Методи і форми контролю. Рейтингова система оцінювання особистих досягнень учнів при вивченні історії. Урок контролю знань та вмінь учнів з історії. Тематичне оцінювання з історії: мета, завдання, форми проведення. Зовнішнє незалежне оцінювання з історії.
8. Учитель історії: права та обов'язки. Педагогічна спрямованість вчителя історії: поняття, структура, типи. Професійна компетентність та професійний портрет вчителя історії. Індивідуальний стиль діяльності педагога.
9. Загальна характеристика основних етапів підготовки вчителя до уроку. Особливості структури та методики складання календарно-тематичного плану з історії. Структура та методика складання плану-конспекту уроку.
10. Загальна характеристика навчального кабінету в школі. Матеріально-технічне та початково-методичне забезпечення навчальних кабінетів. . кабінет історії: загальна характеристика та особливості оснащення.
11. Виховна цілі і завдання предмету «Історія». Тиждень історії в школі. Сценарій виховного заходу з історії: структура, вимоги до нього.
12. Методична робота в школі: поняття, напрямки, форми організації. Методоб'єднання істориків: завдання, зміст і напрямки роботи в

школі. Підвищення кваліфікації та атестація педагогічних працівників. Система роботи з молодими вчителями в сучасній школі.

4. ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Фахове вступне випробування проводиться у формі тестування.

Для проведення тестування формуються екзаменаційні групи в порядку реєстрації документів. Список допущених до тестування ухвалюється рішенням приймальної комісії, про що складається відповідний протокол.

Голова фахової атестаційної комісії, який відповідає за проведення вступного випробування, попередньо складає необхідні екзаменаційні матеріали: програми фахових вступних випробувань, тестові завдання, критерії оцінювання відповіді вступника.

Тестові завдання складаються відповідно до Програм фахових вступних випробувань. Програми фахових вступних випробувань оприлюднюються на офіційному сайті МНУ імені В. О. Сухомлинського (<http://www.mdu.edu.ua>).

Фахове вступне випробування проводиться у строки, передбачені Правилами прийому до Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського.

Розклад фахових вступних випробувань, що проводяться МНУ імені В. О. Сухомлинського, затверджується головою Приймальної комісії і оприлюднюється шляхом розміщення на веб-сайті МНУ імені В. О. Сухомлинського та інформаційному стенді Приймальної комісії не пізніше ніж за три дні до початку прийому заяв та документів для вступу на навчання за відповідними ступенями та формами навчання.

На тестування вступник з'являється з паспортом.

Вступник одержує варіант завдання, який містить 20 тестових завдань, для кожного з яких передбачено 4 варіанти відповідей.

Абітурієнту необхідно для кожного завдання знайти правильну відповідь і позначити її у картці відповідей у рядку, який відповідає номеру цього завдання. Кожне завдання передбачає один правильний варіант відповіді. На виконання тестового завдання відводиться 2 астрономічні години (120 хвилин).

За результатами вступних випробувань проводиться оцінка рівня фахових знань за наступними критеріями:

Тестовий бал	Рейтингова оцінка 100-200
0	не склав
1	не склав
2	не склав
3	не склав
4	не склав
5	100

6	107
7	114
8	121
9	128
10	135
11	142
12	149
13	156
14	163
15	170
16	176
17	182
18	188
19	194
20	200

Апеляція вступника щодо екзаменаційної оцінки (кількості балів), отриманої на вступному випробуванні у МНУ імені В. О. Сухомлинського, повинна подаватись особисто вступником не пізніше наступного робочого дня після оголошення екзаменаційної оцінки.

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Історія України

Основна

1. Бойко О. Д. Історія України: навч. посіб. – К., 2010.
2. Борисенко В.Й. Курс української історії: З найдавніших часів до ХХ століття. – К., 1996.
3. Гісем О.В., Мартинюк О.О. Історія України. Опорні конспекти, таблиці, коментарі. – Кам'янець-Подільський, 2010.
4. Історія України / Кер. авт. кол. Ю.Зайцев. – Львів, 1996.
5. Історія України ХХ – початку ХХІ століття: Навчальний посібник / Панченко П.П., Барановська Н.П., Падалка П.П. та ін.; За заг. ред. В.А. Смолія. – К., 2004.
6. Історія України: Нове бачення: У 2 т. / За ред. В.А.Смолія. – К., 1998.
7. Історія України / За ред. В.А.Смолія. – К., 2006.
8. Багацький В.В, Кормич Л.І. Історія України: підручник. – К., 2010.
9. Лановик Б.Д., Лазарович М.В . Історія України: Навчальний посібник. – К., 2006.
10. Новий довідник: Історія України. – 4-е вид., змін. і доп. – К., 2008.

11. Онищенко І.В. Історія України – К., 2000.
12. Остафійчук В.Ф. Історія України: сучасне бачення: Навчальний посібник. – К., 2006.
13. Слюсаренко А.Г. Новітня історія України – К., 2000.
14. Смолій В.М. Новітня історія України – К., 2001.
15. Темко Г.Д., Тупчієнко Л.С. Історія України – К., 2002.
16. Хрестоматія з історії України – К., 1993.
17. Хрестоматія з історії України / за ред. Короля В.Г. – К., 2002.
18. Черкашина Н.К. Історія України: від найдавніших часів до сьогодення: Навчальний посібник. – К., 2005.

Додаткова

19. Історія церкви та релігійної думки в Україні: У 3 кн. – К., 1994.
20. Король В. Історія України. – К., 2005.
21. Котляр М., Кульчицький С. Шляхами віків: Довідник з історії України. – К., 1996.
22. Котляр М., Смолій В. Історія в життєписах. – К., 1994.
23. Литвин В. Історія України: Підручник. – К.: Наук. думка, 2006.
24. Лях Р. Історія України. – Донецьк, 1999.
25. Магочій П.Р. Історія України. – К.: Критика, 2007.
26. Малий словник історії України. – К., 1997.
27. Миколаївщина: літопис історичних подій / Під заг. ред. проф. М.М.Шитюка. – Миколаїв, 2002.
28. Михальчук П.А. Історія України: Навч. посіб. – Тернопіль, 2003.
29. Михальчук П.А. Історія України. Хронол. і термін. довідник. – Тернопіль, 2004.
30. Нагаєвський І. Історія української держави ХХ ст. – К., 1994.
31. Нариси з історії України: новий погляд з найдавніших часів до кінця ХVІІІ ст. – К., 1996. – Ч.1.
32. Національні відносини в Україні у ХХ ст.: Збірник документів і матеріалів. – К., 1994.
33. Новітня історія України (1900-2000): Підручник / А.Г.Слісаренко, В.І.Гусев, В.П.Дрожжин та ін. – К., 2000.
34. Остафійчук В.Ф. Історія України: сучасне бачення: Навч. посіб. – К.: Знання-Прес, 2008.
35. Панченко О. Україна і євреї. – Гадяч, 2006.
36. Полонська-Василенко Н. Історія України: У 2 т. – К., 1995.
37. Попович М. Нарис історії культури України. – К., 1998.
38. Попок А.А. Українці на Далекому Сході: організації, події, персоналії: Довідник. – К.: Альтерпрес, 2004.
39. Провідники духовності в Україні: Довідник / За ред. І.Ф.Кураса. – К., 2003.
40. Реєнт О.П., Шевченко В.М. Історія України у схемах і таблицях: Навч. посіб. для вузів і шкіл. – К.: Ін-т історії України НАН України, 2005.
41. Рибалка І. Історія України: У 2 ч. – Х., 1995, 1997.
42. Савченко Н.М., Подольський М.К. Історія України: модульний курс: Навч. посіб. – К.: Вид-во Фірма “ІНКОС”, “Центр навчальної літератури”, 2006.

43. Світлична В.В. Історія України: Навч. посіб. – К.: Каравела, 2008.
44. Семчишин М. Тисяча років української культури. Історичний огляд культурного процесу. – К., 1993.
45. Сергійчук В.І. Національна символіка України. – К., 1992.
46. Слюсаренко А., Томенко М. Історія української Конституції. – К., 1993.
47. Солдатенко В., Крижанківський В., Левенець Ю. Українська ідея: Історичний нарис. – К., 1995.
48. Субтельний О. Україна: Історія. – К., 1993.
49. Україна і Росія в історичній ретроспективі / В.Ф.Верстюк, В.М.Горобець. – К.: Наук. думка, 2004. – Т.1: Українські проекти в Російській імперії.
50. Українське козацтво: Мала енциклопедія. – К.: Запоріжжя, 2002.
51. Ульяновський В., Крижанівський О., Плохій С. Історія церкви та релігійної думки в Україні: У 3-х кн. – К., 1994.
52. Федака С. Літописні джерела з історії княжої і козацької України-Русі. – Ужгород: Вид-во В.Падяка, 2003.
53. Хрестоматія з історії держави і права України: У 2 т. – К., 1997.
54. Шевчук В.П., Тараненко М.Г. Історія української державності: Курс лекцій. – К., 1999.
55. Шкварець В.П. Мельник М.Ф. Історія рідного краю. Миколаївщина: Навч. посіб. – 2-ге вид., доопр., виправл., доп. – Миколаїв, 2004.
56. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. – К.: Критика, 2005.

ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ

Основна

1. Аграрный строй Османской империи XV-XVII вв.: Документы и материалы.- М., 1963.
2. Адам Бременский, Гельмольд из Босау, Арнольд Любекский. Славянские хроники. – М.: СПСЛ, 2011. – 584 с.
3. Англосаксонская хроника. Пер. с др.- англ. Метлицкой З.Ю. – СПб.: Евразия, 2010. – 288 с.
4. Балканские народы и европейские правительства в XVIII - начале XX в. (Документы и исследования). - М.,1982.
5. Беда Достопочтенный. Церковная история народа англов. – СПб.: Алетейя, 2003.
6. Видукинд Корвейский. Деяния саксов / Вступ. статья, пер. и коммент. Г.Э. Санчука. – М., 1975.
7. Виганд из Марбурга. Новая прусская хроника (1394) / Пер. с латинского яз. и комм. Н.Н. Малишевского. – М.: «СПСЛ», 2014. – 256 с.,
8. Виллани Дж.Новая хроника, или история Флоренции. – М.: Наука, 1997. - 551 с.
9. Виллардуэн, Ж. де. Завоевание Константинополя. – М.: Наука, 1993. – 298 с.
10. Геродот. Історія в дев'яти книгах. - К.,1993.
11. Гомер. Илиада. - М.,2001.
12. Гомер. Одиссея. - М., 1998.

13. Документы истории Великой Французской революции. Т.1-2.- М.,1990-1992.
14. Жуанвиль Жан де. Книга благочестивых речений и добрых деяний нашего святого короля Людовика. Пер. со старофранц. Цыбулько Г. Ф., под редакцией Карачинского А. Ю.— СПб, 2012. — 400 с.
15. Заборов М.А. История крестовых походов в документах и материалах.- М., 1977.
16. З історії міжнародних зв'язків України: наука, освіта (XIX - 30-ті роки ХХ ст.). Документи і матеріали. - К., 1999.
17. Ливий Тит. История Рима от оснований города. Т.1-4. - М., 1991.
18. Лиутпранд Кремонский. Антоподосис. Книга об Оттоне. Отчет о посольстве в Константинополь. – М.: SPSL; 2006. – 192 с.
19. Мор Томас. Утопия. - М.,1999.
20. Плиний Младший. Письма. - М.,1983.
21. Повесть временных лет: в 2-х ч. - М., 1994.
22. Саксон Анналист. Хроника. 741-1139 / Перевод с лат. и комм. И.В.Дьяконова; предисл. И.А.Настенко. - М.: «SPSL», 2012. - 712 с,
23. Сборник документов по истории нового времени стран Европы и Америки (1640-1870). - М., 1990.
24. Страшнюк С.Ю., Пугач Є.П. Політичні кризи та антитоталітарні рухи у країнах Східної Європи (50-80-ті роки ХХ ст.). Хрестоматія для історичних факультетів вузів. - Харків, 1998.
25. Стурлусон, Снорри. Круг земной. – М.: Наука, 1980. – 688 с.
26. Титмар Мерзебургский. Хроника. В 8 книгах/ 2-е изд., исправл./ Пер. с лат. И.В. Дьяконова. – М., 2009. – 256 с.
27. Україна на міжнародній арені: 36. документів і матеріалів (1991-1995 рр.).У 2-х кн.-К.,1998.
28. Флавий Йосиф. Иудейская война. - Минск, 1991.
29. Флавий Йосиф. Иудейские древности.- М., 1994.
30. Фруассар Ж. Хроники. 1325 – 1340/ под наук. ред. Ю.П. Малинина. – СПб.: СПбУ, 2009. – 655 с.
31. Фукидид. История (в 8-и кн.).- Пер. с древнегреч. Л., 1981.
32. Хрестоматия по истории Древнего Востока: в 2-х ч. - М., 1980.
33. Хрестоматия по истории Древнего мира /Под ред. В.П.Боруховича.- Саратов, 1989.
34. Хрестоматия по истории южных и западных славян: В 3-х т. / Общ. ред. Ю.В.Бромлей. - Минск, 1987-1991.
35. Цезарь Гай Юлий. Записки. - М.-Л., 1988.
36. Цицерон Марк Туллий. Философские трактаты. - М.,1985.
37. Эразм Роттердамский. Философские произведения.- М., 1987.

Додактова

1. Алаев Л.Б. Средневековая Индия. – СПб.: Алетейя, 2003. – 304 с.
2. Альперович М.С., Слэзкин Л.Ю. История Латинской Америки (с древнейших времен до начала ХХ века) Учебное пособие. - М.,1991.

3. Ачкасов В.А., Ланцов С.А. Мировая политика и международные отношения: Учебник. – М., 2011.
4. Балакин В. Творцы Священной Римской империи. – М.: Молодая гвардия, 2004.
5. Бартелеми Д. Рыцарство: От древней Германии до Франции XII в. /Пер. с франц. М. Ю. Некрасова. - СПб.: Евразия, 2012. - 584 с.
6. Бартлетт Р. Становление Европы. Экспансия, колонизация, изменения в сфере культуры 950 – 1350 гг. – М.: РОССПЭН, 2007. – 432 с.
7. Барышников Д.Н. Конфликты и мировая политика: Учебное пособие. – М., 2008.
8. Басовская Н. Столетняя война: леопард против лилии. – М.: АСТ, Астрель, 2002. — 428 с.
9. Баччи М. Демографическая история Европы / Серия «Становление Европы» / Пер. с итал. А. Миролюбовой. - СПб.: Александрия, 2010. - 304 с.
10. Бебик В.М., Шергін С.О., Дегтерьова Л.О. Сучасна глобалістика: провідні концепції і модерна практика. – К., 2006.
11. Беннет М., Брэдбери Дж. Войны и сражения Средневековья 500—1500 гг. - М.: Эксмо, 2006. — 264 с: .
12. Бжезинский З. Выбор. Глобальное господство или глобальное лидерство. – М., 2004.
13. Білоусов М.М. Формування принципів зовнішньої політики незалежної України // Вісник міжнародних відносин. – Вип.1. – К., 1993.
14. Блок М. Феодальне суспільство. – К., 2002.
15. Богатуров А.Д. История международных отношений.1945-2008: Учебное пособие. - М.:Аспект Пресс, 2010. - 520 с.
16. Бродель Ф. Материальная цивилизация, экономика и капитализм, XV – XVIII вв.: в 3-х тт. – М.: Прогресс, 1986 – 1992.
17. Буданова В.П. Варварский мир эпохи Великого переселения народов. – М., 2000.
18. Бульст-Тилле М.Л., Йордан К., Флекенштейн Й. Священная Римская империя: эпоха становления / под. ред. И.О.Ермаченко. – СПб.: Евразия, 2008. – 480 с.
19. Васильев Л. С. История Востока: В 2 т. : Учеб. по спец. «История».– М.: Высш. шк., 1994.
20. Васильев Л.С. История религий Востока: Для вузов. – М., 2009.
21. Виймар П. Крестовые походы: Миф и реальность священной войны. – СПб.: Евразия, 2006. – 383 с.
22. Всемирная история: в 6 т. / гл. ред. А.О. Чубарьян. – М.: Наука, 2011 - 2015.
23. Гергей Е. История папства. - М.: Республика, 1996. - 463 с.
24. Голдсуорти А. Падение Запада. Медленная смерть Римской империи / пер. с англ. А.В. Короленкова, Е.А. Семеновой. - М.: АСТ, 2014. - 733 с.
25. Григорьева И.В. Источниковедение новой и новейшей истории стран Европы и Америки. – М., 2011.
26. Грин Дж. Р. Британия. История английского народа: В 2 т. - Мн.: МФЦП, 2007. - Т. 1. - 720 с.

27. Грин Дж. Р. Британия. История английского народа: В 2 т. - Мн.: МФЦП, 2007. - Т. 2. - 680 с.
28. Гуревич А.Я. Категории средневековой культуры. – М., 1984.
29. Дацышен В.Г. Новая история Китая: учебное пособие. – Благовещенск: Изд-во БГПУ, 2007. – 346 с.
30. Дацышен В.Г. Новая история Японии: Учебное пособие. – Красноярск, 2007. – 200 с.
31. Дейвіс Н. Європа: Історія / Пер. з англ. П.Таращук, О.Коваленко. – К., 2001.
32. Делюмо Ж. Цивилизация Возрождения / Пер с фр. И. Эльфонд.- Екатеринбург: У-Фактория, 2006. – 720 с.
33. Дюби Ж. Средние века (987 - 1460): От Гуго Капета до Жанны д'Арк. – М., 2001.
34. Европейская дипломатия и международные процессы эпохи Наполеоновских войн / Под ред. А.В. Торкунова. – М., 2013.
35. Елисеефф В., Елисеефф Д. Цивилизация классического Китая. – Екатеринбург: У-фактория, 2007. – 640 с.
36. Енциклопедія історії України: В 10 т. / Редкол.: В.А. Смолій та ін. – К., 2003-2013. – Т. 1-10.
37. Європейський Союз. Словник-довідник. – 2-е вид. – К., 2005.
38. Жалоба І.В. Інфраструктурна політика австрійського уряду на північному сході монархії в останій чверті XVIII - 60-х роках XIX ст. (на прикладі шляхів сполучення). – Чернівці, 2004.
39. Ивонин Ю.Е. Международные отношения в Западной и Центральной Европе XVI в. – Смоленск, 2001.
40. История Востока: в 6 т. / редкол.: Р.Б. Рыбаков, Л.Б. Алаев, В.Я. Белокреницкий и др., М., 1995-2006.
41. История Древнего Востока. Ч.1.-М, 1983; Ч.2.- М.,1988.
42. История Древнего мира: В 3-х т. / Под ред. И.М.Дьяконова, В.Д.Нероновой, И.С.Свенцицкой. - М.,1982, 1983, 1989.
43. История Европы: В 8 т. – М., 1991-2000. – Т.1-5.
44. История Ирландии. - М., 1980.
45. История Италии: В 3-х т. /Под ред. С.Д.Сказкина.- М.,1970-1971.
46. История Китая; Учебник / Под редакцией А.В. Меликсетова. — М.: МГУ, «Высшая школа», 2002. — 736 с.
47. История крестьянства в Европе. Эпоха феодализма: В 3-х т.- М., 1985-86.
48. История Латинской Америки. Доколумбова эпоха - 70-е годы XIX века / Отв. ред. Н.М. Ларов. - М.,1991.
49. История новейшего времени стран Европы и Америки. 1945-1990 гг. / Под ред. Е.Ф.Языкова: Учебник. - М., 1993.
50. История Нового времени. 1600-1799 годы: Учебник / Под ред. А. Чудинова, П.Уварова, Д. Бовыкина. – М., 2012.
51. История Норвегии / Под ред. А.Я. Гуревича, А.С. Кана. – М.: Наука, 1980. – 710 с.
52. История средних веков. В 2-х т. / Под ред. З.В.Удальцовой, С.П.Карпова.- Т.І-ІІ.- М., 2010.

53. История стран Азии и Африки в средние века. Учебник для вузов. - Т.1-2 / Ф.М. Ацамба и др. - М.,1987.
54. История стран Центральной и Юго-Восточной Европы XX века / Под. ред. Фадеева А.В. - М., 1997.
55. История США: В 4-х т. / Отв. ред. Г.Н.Севастьянов. – М., 1983-1987.
56. История Франции: В 3-х т. / Под. ред. А.З. Манфреда и др. - М., 1972-1973.
57. История Центрально-Восточной Европы / Н.Алексюн, Д.Бовуа и др. – М., 2009.
58. История Швеции / Под ред. А.С. Кана. – М.: Наука, 1974. – 720 с.
59. История человечества: В 7-ми томах. – М.: Магистр-пресс, 2003.
60. История южных и западных славян. Курс лекций. - М., 1998. - Т. 1-2.
61. Історія західних та південних слов'ян: ХХ століття / Є.П.Пугач та ін. - Харків, 1998.
62. Історія Центрально-Східної Європи / За ред. Л. Зашкільняка. – Львів, 2001.
63. Кардини Ф. Европа и ислам. История непонимания. – СПб.: Alexandria, 2007. – 332 с.
64. Кенигсбергер Г.Г. Средневековая Европа, 400 – 1500/ Пер. с англ.; Предисл. Д.Э. Харитоновича. - М.: Весь мир, 2001. – 384 с.
65. Кинросс Лорд. Расцвет и упадок Османской империи/ Пер. с англ. М. Пальниковой. – М.: КРОН-ПРЕС, 1999. – 696 с.
66. Кляшторный С.Г., Султанов Т.И. Государства и народы Евразийских степей: от древности к Новому времени. – СПб.: Петербургское востоковедение, 2009. – 432 с.
67. Козицький А.М. Новітня історія країн Азії та Африки (1918-1999 рр.). Курс лекцій. – Львів, 2000.
68. Контлер Л. История Венгрии. Тысячелетие в центре Европы. – М.: Весь мир, 2002. – 656 с.
69. Коппель О.А., Пархомчук О.С. Міжнародні відносини ХХ століття. – К., 1999.
70. Коппель О.А., Пархомчук О.С. Міжнародні системи. Світова політика. – К., 2001.
71. Крижанівська О.О., Крижанівський О.П. Історія середніх віків. Вступ до історії західноєвропейського Середньовіччя. Курс лекцій. К., 2006.
72. Крижанівський О.П. Історія стародавнього Сходу.- К., 1996.
73. Кузнецов Ю.Д., Навлицкая Г.Б., Сырицын И.М. История Японии: Для вузов.- М.,1988.
74. Кулагин В.М. Современная международная безопасность. – М., 2012.
75. Курбатов Г.Л. История Византии (От античности к феодализму) / Уч. пособие. - М., 1984.
76. Ле Гофф Ж. Рождение Европы / Пер. с фр. А. И. Поповой. Предисл. А. О. Чубарьяна. - СПб.: Александрия, 2008. - 398 с.
77. Ле Гофф Ж. Цивилизация средневекового Запада. – М., 1992.
78. Мак-Нил У. В погоне за мощью. Технология, вооруженная сила и общество в XI – XX веках / Пер. с англ. Т. Ованнисяна. — М.: Издательский дом «Территория будущего», 2008. -456 с.

79. Мак-Нил У. Восхождение Запада: История человеческого сообщества. – К.: Ника-Центр; М.: Старклайт, 2004. – 1064 с.
80. Манькин А.С. Новая и Новейшая история стран Западной Европы и Америки. – М., 2004.
81. Мюллер А. История ислама: В 2 томах. - М., ООО «Издательство Астрель»: ООО «Издательство АСТ», 2006. – Т.1-2.
82. Мюссе Л. Варварские нашествия на Европу: германский натиск. – СПб., 2008.
83. Нефедов С. А. Факторный анализ исторического процесса. История Востока. - М.: Издательский дом «Территория будущего», 2008. - 752 с.
84. Новая история. 1870-1918 гг. /Под ред. И.С.Галкина.- М.,1984.
85. Новейшая история стран Азии и Африки: В 3 частях / Под ред. А.М. Родригеса. – М., 2001.
86. Овсій І.О. Зовнішня політика України (від давніх часів до 1944 року): Навч. посібник. – К.,2002.
87. Подаляк Н.Г. Могутня Ганза. Комерційний простір, міське життя і дипломатія XII-XVII століть. – К., 2009.
88. Политические системы и политические культуры Востока / Под ред. А.Д. Воскресенского. – М., 2006.
89. Політична історія України. XX ст.: У 6 т. – К., 2002-2003.
90. Пономарёв М.В., Смирнова С.Ю. Новая и новейшая история стран Европы и Америки: В 3 частях. – М., 2000.
91. Рубель В.А. Історія середньовічного Сходу: Курс лекцій. - К.,1997.
92. Рубель В.А. Нова історія Азії та Африки. Постсередньовічний схід (XVIII – II половина XIX ст.): Навч. посібник. – К.: Либідь, 2007. – 560 с.
93. Рюкуа А. Средневековая Испания. – М.: Вече, 2006. – 384 с.
94. Сарайва Ж.Э. История Португалии. Пер. с порт. - М.: Весь Мир, 2007 - 384 с.
95. Средневековая Европа глазами современников и историков: книга для чтения: В 5 частях. – М., 1995.
96. Уоллес-Хедрилл Дж.-М. Варварский Запад. Раннее Средневековье. – СПб., 2003.
97. Шергін С.О. Азіатсько-Тихоокеанський регіон: історія і сучасність. – К., 1993.
98. Хейзинга Йохан. Осень Средневековья / Сост., предисл. и пер. с нидерл. Д. В. Сильвестрова; Коммент., указатели Д. Э. Харитоновича. - СПб.: Изд-во Ивана Лимбаха, 2011. — 768 с.
99. Яровий В.І. Історія західних і південних слов'ян у XX столітті. Курс лекцій– К., 1996.
100. Яровий В.І. Новітня історія країн Східної Європи. 40-ві - 90-ті роки 20 ст. Курс лекцій. – К., 1997.

Методика викладання історії у ЗНЗ.

Основна

1. Закон України «Про освіту».
2. Закон України «Про загальну середню освіту».
3. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. [Електронний ресурс]. Режим доступу: // <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#n10>
4. Навчальна програма з історії для 10-11 класів. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>
5. Навчальна програма з історії для 5-9 класів [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>

Підручники і методичні посібники

1. Баханов К. О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі. – Запоріжжя: Просвіта, 2000.
2. Баханов К. О. Навчання історії в школі: інноваційні аспекти. – Харків, Основа, 2005.
3. Галахер Кармел Викладання історії в контексті сприяння демократичним цінностям і терпимості. – К., 1998.
4. Комаров В.О. Методика навчання історії в школі: Навчальний посібник для студентів історичної спеціальності педагогічних університетів. - Кривий Ріг, 2003.
5. Курилів В. Методика викладання історії: Навч. посібник. – Львів; Торонто: Світ, 2003.
6. Левітас Ф.Л., Салата О.О. Методика викладання історії. Посібник учителя. - Харків :Основа, 2006. - 96 с.
7. Ольхіна Н. І., Діденко Н. Г., Непран Л. М., Черкаська Л. С. Історичні олімпіади. – Харків: Основа, 2005.
8. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук. метод. посібник. - К.: Видавництво А.С.К., 2004.
9. Пометун О. Методика навчання історії в школі / О.І. Пометун, Г.О.Фрейман. -К.: Генеза, 2005.
10. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій: Навчальний посібник / За ред. І.Я. Зязюна, О.М. Пехоти. – К.: Вид. А.С.К., 2003. – 240 с.
11. Старєва А.М. Методика навчання історії: особистісно-орієнтований підхід. - Миколаїв: Ілліон, 2007. – 332 с.
12. Стражев А. И. Методика преподавания истории. – М.: Просвещение, 1964.
13. Українська історична дидактика. Міжнародний діалог. – К., 2000.

Додаткова

1. Баханов К.О. Традиції та інновації в навчанні історії: Дидактичний словник- довідник. - Запоріжжя: Просвіта, 2002.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997.

3. Баханов К.О. Дослідницька робота учнів на уроках історії. - Харків: Вид. Основа, 2004.
4. Баханов К.О. Лабораторно-практичні роботи у викладанні історії України. - К.: Генеза, 1996.
5. Власов В., Євтушенко Р. Про вивчення навчального курсу «Вступ до історії» у 5 класі загальноосвітніх навчальних закладів України в 2005/ 06 н.р. //Історія в школах України. - 2005. - №1. - С.3 - 5.
6. Демиденко Т.В., Магдик О.П. Удосконалення змісту і методів викладання шкільних історичних дисциплін // Історія України. – 2001. - №41.
7. Єфімова В. О. Історія: Методичні рекомендації щодо проведення навчальної практики. - Харків: Основа, 2004.
8. Житник Б.О. Методичний поради́ник: Форми і методи навчання. - Харків: Основа, 2005.
9. Іванченко В.В. Тенденції та особливості формування історичної культури молоді в сучасних умовах // Грані. - 2003. - №3. - С. 3 - 7.
10. Історія для громадянина. Методичний посібник для вчителів / Горбатенко В. та ін. - Львів, 2003. - 136 с.
11. Комаров В.О. Методичні умови формування історичного мислення старшокласників. - Кривий Ріг, 1995.
12. Левітас Ф.Л. , Салата О.О. Професіограма вчителя історії // Історія та правознавство. - 2006. - №19 - 21.- С. 27 - 32.
13. Левітас Ф.Л. Позакласні заходи з історії. - Харків: Основа, 2004.
14. Мокрогуз О.П. Іноваційні технології на уроках історії. - Харків: Основа, 2005.
15. Позакласна робота з історії. Випуск 1. – Харків: Основа, 2004.
16. Позакласна робота з історії. Випуск 2. – Харків: Основа, 2005.
17. Позакласні заходи з історії / Авт. - упоряд. Ф.Л. Левітас. - Харків: Основа, 2004.
18. Страдлінг Р. Преподавание истории XX века. - Издание Совета Европы, 2002.
19. Тематичне оцінювання досягнень учнів на уроках історії // Історія в школі. - 2001. - № 2. - С. 7 - 9.
20. Терно С.О. Формування методологічної культури учнів у процесі навчання історії // Історія в школі. - 2000. - № 5-6. - С.33-37.
21. Тиждень з історії та правознавства в школі / упор. Н.І. Харківська. - Харків: Основа, 2006. - 112 с.
22. Удод О. Концепція історичної освіти середньої загальноосвітньої 12 – річної школи. // «Освіта України», № 18 – 19, 8 травня 2001 р.
23. Фідря О. Методологія історії і тенденції розвитку шкільної історичної освіти // Історія в школах України. - 1999. - №3. - С.31 - 36.
24. Фідря О. Методологія історії та формування хронологічних і просторових компетенцій учнів // Історія в школі - №3. – 2003.–С.18-23
25. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. - К.: Знання - Прес, 2003.